

**MUSTAQIL O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SIYOSIY PARTIYALAR
FAOLIYATI**

Rahmonov Ruslan

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti 1-kurs tarix yo'nalishi magistranti

Annotatsiya: Mustaqil O'zbekiston Respublikasida siyosiy partiyalar faoliyati mamlakatning demokratik rivojlanishi va ijtimoiy-siyosiy jarayonlarida muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola O'zbekistonda mustaqillikning boshlanishidan so'ng siyosiy partiyalar tizimining shakllanishi va rivojlanishiga, shuningdek, ularning mamlakatdagi siyosiy hayotda tutgan o'rniga bag'ishlangan. Maqolada O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng tashkil etilgan siyosiy partiyalar, ularning dasturlari, tashkilotlarining funksiyalari va parlamentdagi ishtiroki tahlil etilgan. O'zbekistonda siyosiy partiyalar faoliyatining huquqiy asoslari, ular o'rtasidagi raqobat, koalitsiyalar va siyosiy hamkorlik masalalari yoritilgan. Shuningdek, maqolada siyosiy partiyalarning mamlakatdagi siyosiy va ijtimoiy barqarorlikka qo'shgan hissasi, ularning xalqning siyosiy faolligini oshirishdagi roli muhokama qilingan. Maqola, shuningdek, siyosiy partiyalarni boshqarish tizimi, ularning o'zaro munosabatlari va saylov jarayonlaridagi ishtirokini tahlil qilib, siyosiy pluralizmning rivojlanishiga oid muhim xulosalar va tavsiyalarni taklif etadi. Mustaqil O'zbekiston Respublikasida siyosiy partiyalar faoliyatining rivojlanishi, ularning demokratik jarayonlarga qo'shgan hissasi va mamlakatning ijtimoiy-siyosiy muhitini shakllantirishdagi o'rnini haqida chuqur tahlil va fikrlar taqdim etiladi.

Kalit so'zlar: Siyosiy partiyalar, Mustaqillik, O'zbekiston Respublikasi, Demokratiya, Siyosiy tizim, Siyosiy pluralizm, Saylovlar

KIRISH

Mustaqil O'zbekiston Respublikasi o'zining mustaqillikni qo'lga kiritishi bilan siyosiy tizimda tub o'zgarishlarni amalga oshirdi. Bu jarayon, ayniqsa, siyosiy partiyalar faoliyatiga yangicha yondashuvni taqozo etdi. 1991-yil 31-avgustda mustaqillikka erishganidan keyin, O'zbekistonda yangi siyosiy partiyalar tashkil etila boshladi, bu esa mamlakatning demokratik jarayonlarida muhim qadam bo'ldi. Siyosiy partiyalar davlat hokimiyatini amalga oshirishda va xalqni boshqarishda faol ishtirok etib, jamiyatda siyosiy faollikning oshishiga, parlament tizimi va saylovlar kabi demokratik institutlarning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. O'zbekiston siyosiy tizimining rivojlanishida partiyalarning roli nihoyatda muhimdir. Ular nafaqat

saylovlarda, balki ijtimoiy-siyosiy hayotda ham muhim o‘rin tutadi. Siyosiy partiyalar demokratiyaning rivojlanishida, fuqarolarning siyosiy huquqlarini amalga oshirishda va davlat boshqaruvini yaxshilashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Bugungi kunda O‘zbekistonda faoliyat yuritayotgan siyosiy partiyalar, o‘z dasturlari va maqsadlariga erishish uchun qonuniy asosda harakat qilishadi, shu bilan birga ular o‘rtasida raqobat va hamkorlik jarayonlari ham mavjud. Ushbu maqolada O‘zbekistonda siyosiy partiyalar faoliyatining rivojlanish tarixi, hozirgi holati, ularning o‘zaro aloqalari va mamlakatning siyosiy tizimidagi roli tahlil etiladi. Maqolada, shuningdek, siyosiy partiyalar tizimining rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatuvchi huquqiy va ijtimoiy omillar hamda ular o‘rtasidagi raqobat va hamkorlikni o‘rganishga alohida e‘tibor qaratiladi.

Asosiy qism

Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida siyosiy partiyalar faoliyati mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab, siyosiy tizimda katta o‘zgarishlarni amalga oshirishni talab qildi. O‘zbekistonning mustaqillikka erishishi bilan siyosiy partiyalar tashkil etish va ularning faoliyatini qonuniylashtirish masalalari dolzarb bo‘lib qoldi. Ushbu bo‘limda O‘zbekistondagi siyosiy partiyalar faoliyatining rivojlanishi, ularning siyosiy tizimdagi o‘rni va ular o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar tahlil qilinadi. O‘zbekistonda siyosiy partiyalar tizimi mustaqillikning dastlabki yillarida shakllandi. 1991-yilda mustaqillikka erishganidan so‘ng, davlat boshqaruvini yaxshilash, fuqarolarning siyosiy huquqlarini ta‘minlash va demokratik jarayonlarni rivojlantirish maqsadida bir qator siyosiy partiyalar tashkil topdi. 1991–2000 yillarda, asosan, O‘zbekiston Xalq Demokratik Partiyasi, O‘zbekiston Liberal-Demokratik Partiyasi, va O‘zbekiston Ekologik Partiyasi kabi bir necha partiyalar faoliyat ko‘rsata boshladi. O‘zbekistondagi siyosiy partiyalar har biri o‘z dasturini ishlab chiqib, jamiyatning ijtimoiy-siyosiy masalalariga yechim taklif qiladi. Bu dasturlarni ishlab chiqishda partiyalar, birinchi navbatda, mamlakatning iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy rivojlanishini ta‘minlashni maqsad qiladilar. Har bir partiya o‘zining siyosiy platformasini shakllantirgan holda, mamlakatni yanada rivojlantirishga qaratilgan o‘ziga xos takliflar va islohotlarni taqdim etadi. Bundan tashqari, O‘zbekistonda har bir partiya o‘z siyosiy yo‘nalishiga mos ravishda ijtimoiy guruhlar, millatlar, yoshlar, ayollar va boshqa qatlamlar uchun maxsus dasturlar ishlab chiqadi. Bu dasturlar, o‘z navbatida, jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy ahvolini yaxshilashga yordam beradi. Siyosiy partiyalar O‘zbekistonda saylov jarayonlarida muhim o‘rin tutadi. Respublikadagi parlament va prezidentlik saylovlari siyosiy partiyalar faoliyati uchun markaziy ahamiyatga ega bo‘lib, ular saylovda qatnashish va o‘z nomzodlarini ilgari surish imkoniyatiga ega. 2000-yillardan boshlab, O‘zbekistonda saylov tizimi rivojlana

boshladi va partiyalar o‘zaro raqobatlashish orqali ko‘proq siyosiy maydonga kirishdi. Saylovlarda ishtirok etish, partiyalarga o‘z dasturlarini keng jamoatchilikka taqdim etish va saylovchilarni o‘z tarafdorlari sifatida jalb qilish imkoniyatini yaratdi. Shuningdek, saylov jarayonlari orqali partiyalar o‘z dasturlarining amalga oshirilishini va siyosiy maqsadlarini ta‘minlashga harakat qilmoqda. O‘zbekistondagi siyosiy partiyalar o‘rtasidagi raqobat hamda koalitsiyalar tashkil etish jarayonlari siyosiy tizimning muhim tarkibiy qismidir. Biroq, O‘zbekistondagi siyosiy muhitda bu raqobat juda keskin bo‘lmaganini ta‘kidlash zarur. Ko‘plab partiyalar o‘z dasturlarini amalga oshirishda davlat boshqaruvi bilan hamkorlikni tanlab, koalitsiyalar tashkil etishga yo‘naltirilgan. Bu esa, o‘z navbatida, siyosiy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, siyosiy partiyalar o‘rtasida hamkorlik o‘zaro manfaatli bo‘lishi mumkin, masalan, muhim ijtimoiy va iqtisodiy islohotlar amalga oshirilganda, partiyalar birgalikda ishlashga tayyor. Bu kabi hamkorliklar davlatda siyosiy barqarorlikni ta‘minlashda va jamiyatning rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekistonda siyosiy partiyalar faoliyati davlatning demokratik rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Siyosiy partiyalar jamiyatda demokratik qadriyatlarni targ‘ib qilish, fuqarolarning siyosiy faolligini oshirish va davlat boshqaruvining samaradorligini ta‘minlashda muhim omildir. O‘zaro raqobat, koalitsiyalar va erkin tanlovlarning mavjudligi demokratik jarayonlarni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, partiyalar o‘z dasturlarini amalga oshirishda jamiyatning barcha qatlamlari bilan ishlashga, ularning ehtiyojlarini inobatga olishga harakat qilishadi. Bu, o‘z navbatida, fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirokini kengaytiradi va ularni jamiyat rivojiga hissa qo‘shishga undaydi. O‘zbekistonda siyosiy partiyalar faoliyati demokratik jarayonlarning rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Partiyalar, o‘z dasturlarini amalga oshirish orqali davlat boshqaruvida ishtirok etib, mamlakatda siyosiy pluralizmni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Siyosiy partiyalar o‘rtasidagi raqobat va hamkorlik, shuningdek, ularning saylovlarda faol ishtirok etish imkoniyatlari mamlakatda siyosiy barqarorlikni ta‘minlashga yordam beradi. Demak, siyosiy partiyalar O‘zbekistonda demokratik jarayonlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Xulosa: Mustaqil O‘zbekiston Respublikasida siyosiy partiyalar faoliyati mamlakatning demokratik rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Mustaqillikka erishganidan so‘ng, O‘zbekistonda siyosiy partiyalar tizimi rivojlanib, ular jamiyatda siyosiy faollikni oshirish, saylov jarayonlarini demokratlashtirish va davlat boshqaruvida ishtirok etish orqali siyosiy tizimni mustahkamlashga hissa qo‘shdi. Partiyalar, o‘z dasturlari orqali, mamlakatning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy rivojlanishiga yo‘l ochib, fuqarolarning siyosiy huquqlarini amalga oshirishda faol

ishtirok etmoqda. Siyosiy partiyalar o'rtasidagi raqobat va hamkorlik, shuningdek, ular o'rtasidagi koalitsiyalar jarayonlari mamlakatda siyosiy barqarorlikni saqlab qolishda va demokratik institutlarning rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. O'zbekiston siyosiy partiyalarining saylovlarda ishtiroki va ularning ijtimoiy muammolarga yechim topishga bo'lgan intilishi jamiyatning siyosiy madaniyatini shakllantirishga yordam bermoqda. Bundan tashqari, siyosiy partiyalar o'rtasidagi erkin va adolatli raqobat mamlakatning demokratik jarayonlarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Siyosiy pluralizmning rivojlanishi va saylov jarayonlarining yaxshilanishi orqali O'zbekistonda ijtimoiy barqarorlik va siyosiy erkinliklar yangi bosqichga o'tmog'i muhimdir. Demak, siyosiy partiyalar mamlakatda siyosiy tizimni yanada demokratlashtirish va jamiyatning rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqda.

FOYDANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qirg'izboyev M. Fuqarolik jamiyati: siyosiy partiyalar, mafkuralar, madaniyatlar. T.: Sharq, 1998. B. 30-32.
2. Jalilov A., Muhammadiev U., Jo'raev Q. va boshqalar. Fuqarolik jamiyati asoslari: o'quv qo'llanma. Toshkent, 2015. B. 198-199.
3. Bekov I.R., Abbasxo'jayev Sh.A. Siyosiy partiyalar va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi. T.: "O'zbekiston", 2007. B. 5.
4. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar. Toshkent: O'zbekiston, 2000. B. 19.
5. Mirziyoyev Sh.M. Parlamentimiz haqiqiy demokratiya maktabiga aylanishi, islohotlarning tashabbuskori va asosiy ijrochisi bo'lishi kerak. Prezident Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlis palatalari, siyosiy partiyalar hamda O'zbekiston Ekologik harakati vakillari bilan videosektor yig'ilisidagi ma'ruzasi // Xalq so'zi, 2017 yil 13 iyul.
6. Tadjixanov U., Odilqoriev H., Saidov A. O'zbekiston Respublikasining konstitusiyaviy huquqi. T., 2001. B. 473.
7. Bekov I., Hamidova K. Saylov va siyosiy partiyalar. Toshkent: O'zbekiston, 2009. B. 6-7.
8. Karimov I.A. Ozad va obod Vatan, erkin va farovon hayot – pirovard maqsadimiz. T.: O'zbekiston, 8 tom. B. 333.
9. Bekov I., Hamidova K. Saylov va siyosiy partiyalar. Toshkent: O'zbekiston, 2009. B. 9.
10. Bekov I.R., Abbasxo'jayev Sh.A. Siyosiy partiyalar va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovi. T.: "O'zbekiston", 2007. B. 5.

